

UNIVERSITETET
I OSLO

ARKIV

0620-72

Løypekomiteen Ustedalsfjorden rundt
v/ Ivar G. Slettemoen
3580 Geilo

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI, KUNSTHISTORIE
OG NUMISMATIKK

Oldsaksamlingen med Vikingskipshuset
Frederiks gate 3
0164 Oslo

Besøksadresse
St. Olavsgt. 29

Deres ref:

Vår ref: 98/5192 JR -4

KOPI

Telefon: 22 85 19 33
Telefaks: 22 85 19 38

Oslo 9. oktober 1998

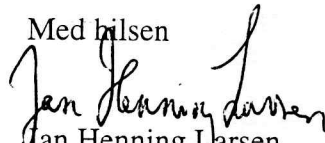
**DISPENSASJON FRA LOV OM KULTURMINNER AV 09. JUNI 1978, § 8, FOR AUTOMATISK
FREDETE KULTURMINNER (3 KULLGROPER)
TURVEI USTEDALSFJORDEN RUNDT
TUFTE, 72/2, HOL KOMMUNE, BUSKERUD**

Vi viser til vårt brev av 21. august 1998.

Universitetets Oldsaksamling foretok utgravningen 16. september 1998. Det var registrert 3 kullgroper som ville komme i konflikt med fremføringen av turveien, R 60 A1, R 61 A2 og R 61 B1, på Tuft, 72/2, Hol kommune, Buskerud. For R 60 A1 og R 61 A2 bestod inngrepet av fremføring av turveien innen sikringssonen, mens R 61 B1 ville bli direkte berørt av inngrepet. Formålet med utgravningen var å undersøke sistnevnte groper.

Gropen R 61 B1 er totalundersøkt, og området er med dette frigitt til anleggelse av turveien Ustedalsfjorden rundt.

Med hilsen

Jan Henning Larsen
Distriktsleder

Jens Rytter
førstekonsulent

Kopi: Riksantikvaren
Buskerud fylkeskommune
Hol kommune

Gårds/bruksnavn	
Tuft	
G.nr./b.nr. 72/3	
Kommune Hol	Fylke Buskerud
Sogn	Prestegjeld
Eier/bruker, adr.	
Gjelder:	Utgravning av automatisk fredete kulturminner (1 grop)
Flyfoto	Kartref. ØK: BL 059-5-2
Innberetning ved: Jens Rytter	Dato 16.10.1998

UTGRAVNINGSRAPPORT

UTGRAVNING AV GROPP R 61 B1 PÅ TUFTE, 72/3, HOL KOMMUNE,
BUSKERUD

16. SEPTEMBER 1998
PROSJEKT 19983006

JENS RYTTER

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI, KUNSTHISTORIE OG NUMISMATIKK
FORNMINNESEKSJONEN
OKTOBER 1998

1.0 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

I forbindelse med utbyggingen av turveisystemet ” Ustedalsfjorden rundt” søkte Løypekomiteen Ustedalsfjorden rundt v/ Ivar G. Slettemoen i brev av 1. juli 1998 om dispensasjon for inngrep automatisk fredete kulturminner på Tufte, 72/2, Hol kommune, Buskerud. For fremføringen av turveien var det nødvendig med inngrep i sikringssonen på to kullgroper R 60 A1, R61 A2 og inngrep i gropen R61 B1. Saken ble behandlet i Fornminneutvalgsmøte 17. august 1998 (sak F 92/98, arkiv saksnummer 98/5192). Dispensasjon ble gitt på vilkår. Et vilkår var at grop R61 B1 ble arkeologisk undersøkt. Utgravningsrapporten her omhandler denne undersøkelsen. Det er litt uklart hvilke bruksnummer kulturminnene ligger på. I oversendelsebrev fra Buskerud fylkeskommune og i vedtaket står Tufte, 72/2, mens det i registreringsrapporten og på ØK-kartet står Tufte,72/3. Sannsynligvis er den siste plasseringen den riktige.

2.0 TIDSROM OG DELTAKERE

Utgravningen ble gjennomført 16. september 1998. Jens Rytter var utgravningsleder. Da det ikke var mulig å få gravemaskin til undersøkelsen ble det besluttet å håndgrave en sjakt gjennom gropen. Til dette arbeidet stilt komiteleder Ivar G. Slettemoen og to medhjelpere.

3.0 FORMIDLING

Det ble ikke utført formidlingstiltak i forbindelse med undersøkelsen. Potensialet for formidling om kulturminner i tilknytting til turveisystemet ble imidlertid diskutert med Slettemoen. Han var veldig interessert i å få opplysninger om kulturminnene ut til både lokale og besøkende brukere av turstien. Det ble henvist til at fylkeskommunen er rette instans hva angår formidlings/skiltningsprosjekter.

4.0 LANDSKAPET

Gropen lå ca 130m øst-sørøst for Tuftebrue på nordsiden av en sti som går parallelt med Ustaelve ned til Ustedalsfjorden. Gropen ligger helt ute på en brink hvor terrenget stuper ned mot nord og øst. Mot nord ligger et myrområde mellom gropen og elva. I registreringsrapporten anslås det at den søndre delen av vollen er ødelagt av stien, mens de andre delene er intakte. Gropen var delvist gjenfylt med ved og det var derfor vanskelig ved registreringen å få noe godt inntrykk av form og dybde. Registranten slår fast at gropen er noe usikker som kullgrop (registreringsrapport v/ Knut Paasche i top.ark.).

5.0 UTGRAVNINGEN

I området rundt Ustedalsfjorden er det registrert mange utmarksrelaterte kulturminner. De to største gruppene er kullgroper og jernutvinningsanlegg. Fangstanlegg for elg er også registrert i området. Mengden av kulturminner som er tilknyttet jernutvinning i forhistorisk tid og middelalderen er bemerkelsesverdig. I Sørøst-Norge er det kjent jernutvinning i flere områder. De største kjente konsentrasjonene finnes rundt Dokkfløy i Oppland, Hovden i Aust-Agder, Møstrond i Telmark og ikke minst her i området rundt Ustedalsfjorden i Buskerud. Ved tidligere undersøkelser er det fastslått at det finnes rester etter jernutvinning i eldre jernalder hvor såkalte gropsjaktovner ble benyttet. Disse brukte ved og ikke trekull som energikilde. I yngre jernalder ca 600-700 e.Kr. endres utvinningsteknologien til sjaktovner. For at disse skal virke må trekull brukes som energikilde. Den store mengde kullgroper rundt Ustedalsfjorden må ses i sammenheng med denne jernutvinningsteknologien. Det bemerkelsesverdig her er at ingen av de undersøkte kullgropene eller jernutvinningsanlegg har gitt dateringer til vikingetid

ca.800-1030 e.Kr. Alle kullgroper er til nå datert til middelalderen ca 1030-1537 e.Kr. Hovedmengden er datert til før Svartedøden. Ingen omfattende forskning er ennå utført på dette store og spennende materialet.

5.1 Grope R61 B1

Problemstillingen knyttet til utgravningen av gropen R61 B1 var:

- 1) Kullgropens oppbygging og antall bruksfaser.
- 2) Kullgropens alder.

Som nevnt i avsnitt 2.0 ble utgravningen av denne gropen litt annerledes en vanlig. Tidligere er det imidlertid utgravd kullgroper på samme måten for eksempel prosjekt 19963001. Gropen og området rundt ble først rensket for treer og mindre vegetasjon. Deretter ble en linje trukket over midten på gropen ca øst-vest orientert. En sjakt med en bredde på ca 0,5m ble deretter gravd gjennom vollene og gropen, på sydsiden av linjen. I tilfelle av funn ville sjakten kunne utvides lengere mot syd. Overraskelsen var stor da det ikke dukket opp noe kullag i gropen. Opprensing av snittet viste at det ikke har vært brent kull i denne gropen. Stratigrafien viste heller ikke med sikkerhet at gropen var gravd. Grop R61 B1 er derfor ikke en kullgrop. Om gropen er gravd med den tanke at den skulle brukes til kullgrop og tanken deretter er oppgitt kan heller ikke fastslås. Avstanden til nærmeste kullgrop R61 A1 er imidlertid så kort at denne kan være gravd i stedet for, hvis man av en eller annen grunn har funnet grop R61 B1 uegnet til formålet. Tilfeller med gravde groper som ikke er blitt brukt kjennes fra utgravninger i andre jernutvinningsområder. Et nyere eksempel er grop R902 utgravd på Hovden i juni 1998 (prosjekt 19980002, rapport i top.ark. v/Jens Rytter).

6.0 SAMMENDRAG

Grop R61 B1 må tolkes som en mulig gravd grop med ukjent funksjon. Mange aktiviteter har foregått i dette området i forhistorisk tid og middelalderen. Gropen er formodentlig gravd i forbindelse med sådanne aktiviteter, men ble aldri brukt som kullgrop.

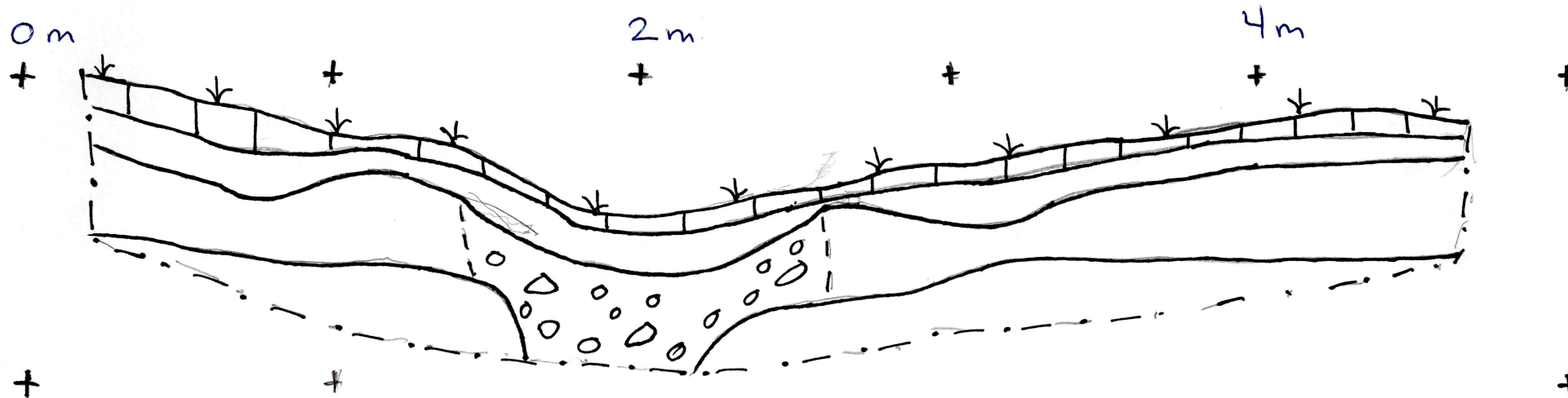
7.0 VEDLEGG

A.FUNN

Ingen funn er innsamlet fra gropen.

B. TEGNINGER

En snittegning av gropen (rentegnet).

**B1. TUFTE, 72/3
HOL KOMMUNE, BUSKERUD FYLKE
PROSJEKT 19983006
GROP R 61 B1
16. SEPTEMBER 1998
N-SNITT**

C. FOTOLISTE

Bildene er på samme film som de fra prosjekt 19983001/film 3 Veien og 19983008 Veggli. Det er litt forskjell på nummerrekken på svart/hvitt og dias. Alle bilder tatt 16.09.98. **Svart/hvitt filmnummer 24402, negativnr.08-15.**

Bildenummer		Motiv	Sett mot
FD	S/H		
16	08	R61 B1 oversikt	NNØ
17	09	samme motiv	NV
18	10	samme motiv	VNV
19	11	samme motiv	NV
20	12	R61 B1, snittet	NNØ
21	13	samme motiv	NNØ
22	14	samme motiv østsnitt	NNØ
23	15	samme motiv hele snittet	Ø

PROSJEKT 19983006, TUFTE, 72/3,
HOL KOMMUNE, BUSKERUD

D. ANALYSER

Det er ikke tatt inn noen prøver fra gropen. Ingen analyser er derfor utført eller vil bli utført i fremtiden.

E. KART

- E1. Utsnitt av M711 kartblad 1516 II, Geilo, skala 1:50000 med undersøkelsesområdet markert.
- E2. Utsnitt av ØK-kartblad BL 059-5-2 (EIMA) med undersøkelsesområdet markert.
- E3. Utsnitt av reguleringsplanskart med grop R61 B1 markert.

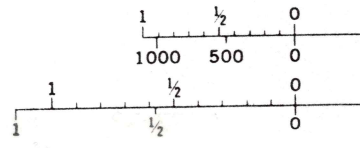
aga i samarbeid mellom Norges geografiske oppmåling, Forsvarets karttjeneste og Directorate of Military Survey, United Kingdom, som ledd i eit øvingsprogram or 42 Survey Engineer Regiment, UK. Synfart 1978. Utgitt av NGO 1981.

Prepared by Norges geografiske oppmåling, Forsvarets karttjeneste and Directorate of Military Survey, United Kingdom, in joint operation, as part of a training programme for 42 Survey Engineer Regiment, UK. Field checked 1978. Published by NGO 1981.

grense. Boundaries

- Riks- med røys og merke. International with markers — + + + + +
- Fylke, Kommune County, District — + + + — — — — —
- Sokn, Statsåll
- Kirke/Kyrkje, Kaja
- Skole, forsamlin
- Våningshus, Hyl
- Gard, Sæter, Bu
- Tank, Tårn, min
- Fabrikk, kraftverk o. l.: Større, Mindre
- Industry, power station etc.: Large, Small
- Grusdekket
- Gravel
- Kjerreveg, Merkt sti. Cart track, Path with markers
- Tydelig sti. Lite synlig sti. Distinct path, Track
- Veg under byggende. Vistasveg

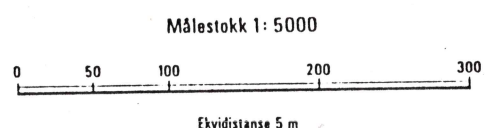
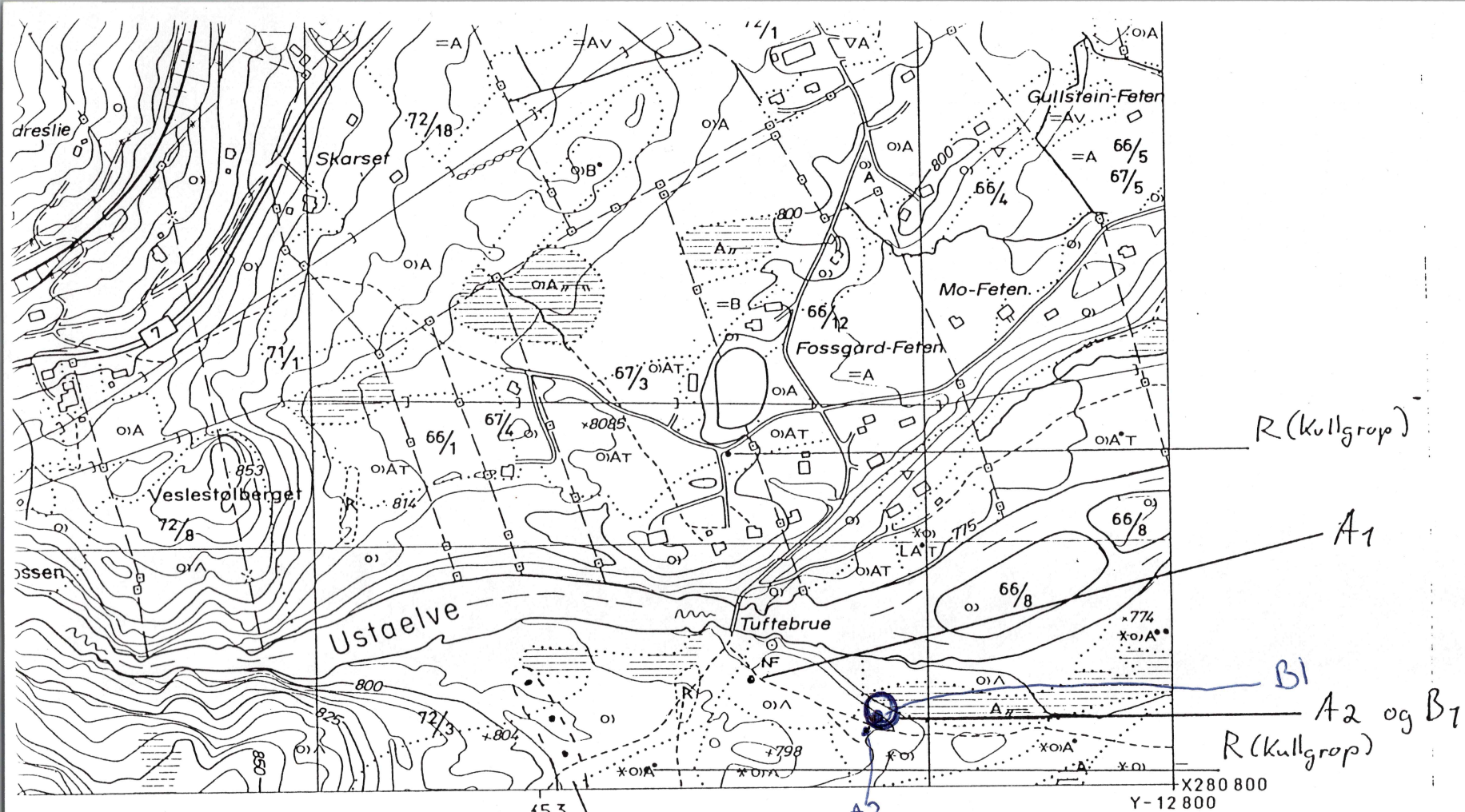
M711 Edition 2 - GSGS

E1. UTSNITT AV M711-KARTBLAD 1516 II, GEILO, MED UTGRAVNINGSOMRÅDET MARKERT.

EKVIDISTANS
Tellekur
Mellomkur
Høgdi i meter over g
Djupn i meter u
EUROPEI
KONFORM SYLIN
Tal i SVART for rut

SONEBELTE
GRID ZONE DESIGNATION
100 km

R
(Fangstanlegg)

BL060		BM060-5-3
BL059-5-1	BL059-5-2	BM059-5-1
BL059-5-3	BL059-5-4	BM059-5-3

usbestemte mæster
isjonsbestemte mæster

estemte stolper
isjonsbestemte stolper

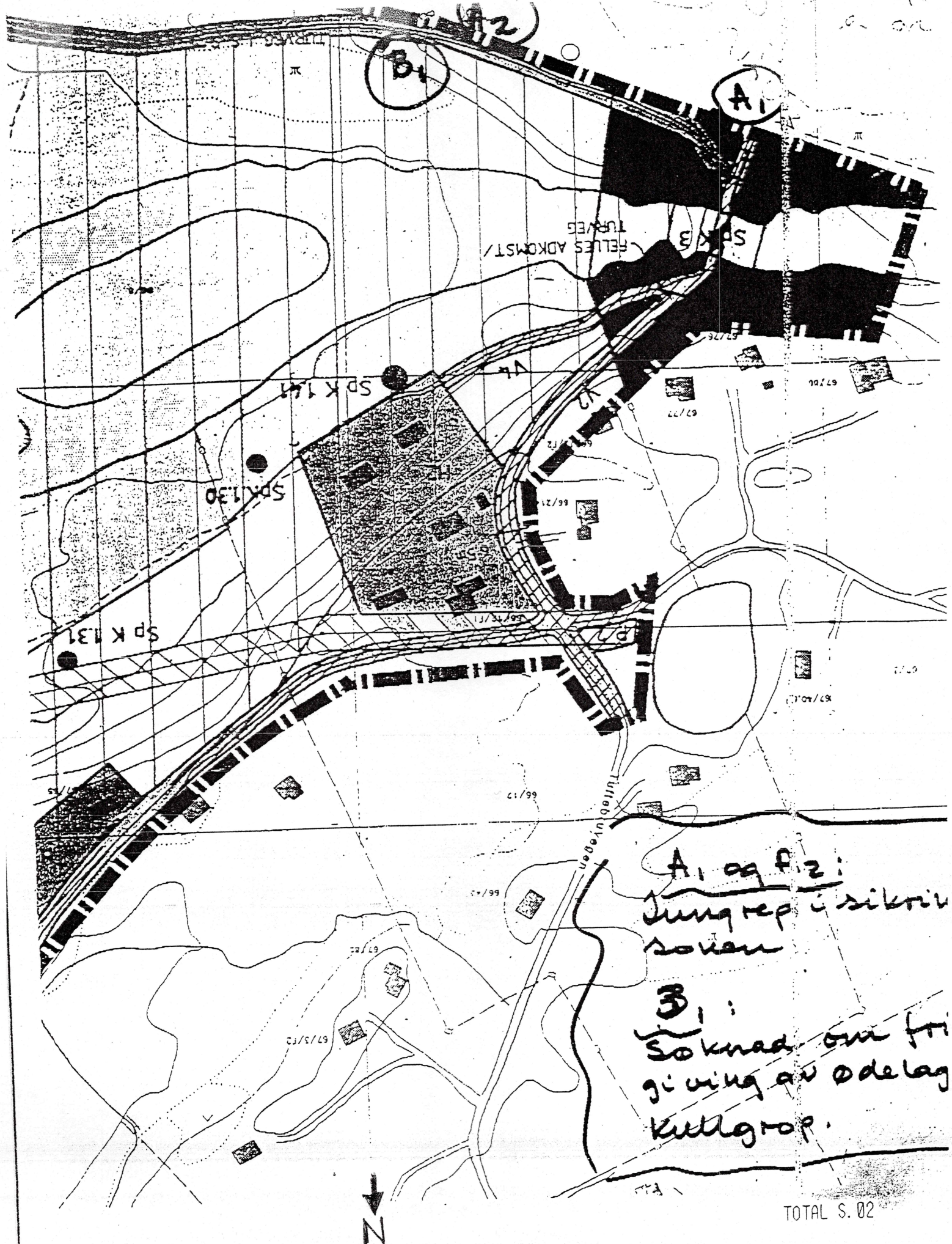
Merker i rammekanten for UTM-rutenett; Sonebelte 32 V.
Grensene på kartet er ikke rettsgyldige.
Førminner: Registrert

HOL BUSKERUD
EIMA BL 059-5-2

**E2. UTSNITT AV ØK-KARTBLAD BL-059-5-2 (EIMA) MED
UNDERSØKELSESONRÅDET MARKERT.**

E3. UTSNITT AV REGULERINGSPLANKART MED GROP R61 B1
MARKERT.

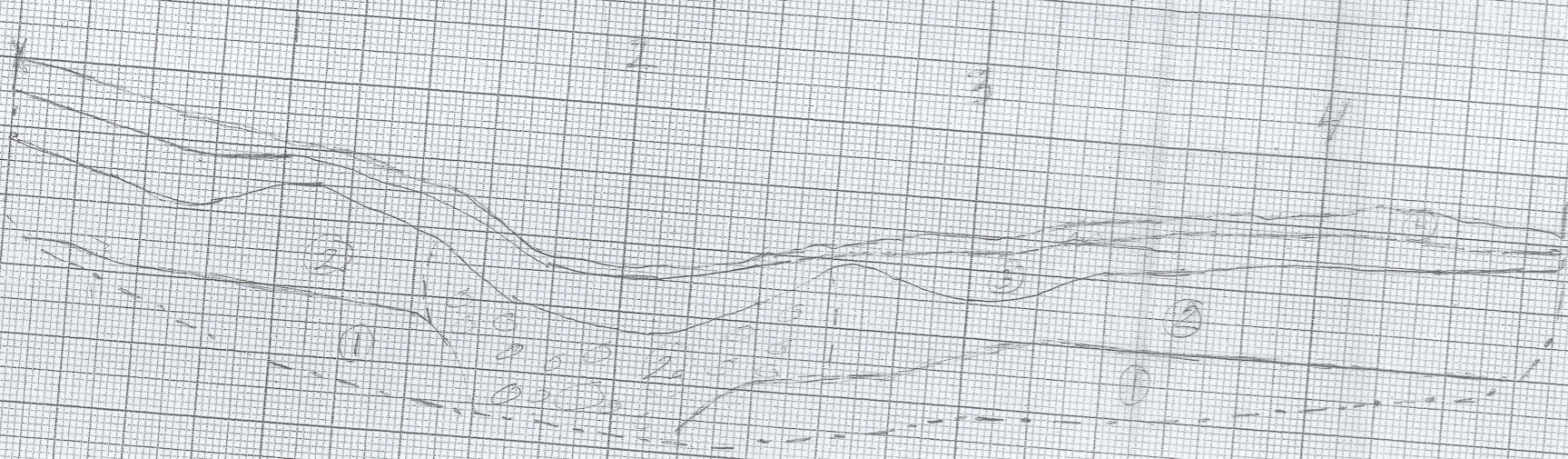
Handwritten notes in the top right corner, including the word "Følge" and other illegible scribbles.

A1 og B2:
Jungrep i sikring
søknad

B1:
Søknad om fri
giving av ødelagt
kulturgrop.

25

① G. SAND/SILTENS RIDE T. GUD TIL 3/4R OPP. TIL 1/2 R. I. K. A. D. E.

19983007
 TUFTE
 Hol R, Bustend
 Kullgrop G1
 16.09 98 JR
 Snitt q-v, 1:20